

gospodar po obilnih skušnjah terdi, da konji, ovce, gosí in mnogotera druga žival prav rada po košeni moki sega. On tedaj to klajo tudi drugim živinorejcom priporoča in pravi, da je najboljšo, če se ob vsaki klaji navadni kermi, na priliko, goski pol lota, ovci poldrugi lot, velikemu prešiču 2 lota, kravi pa ali konju 3 do 4 lote košene moke (v prah zmletih kostí) primeša, in sicer preden se suha kerma z vodo pomoči.

Gospodarska novica.

* Na Francozkem v Nanteri je fabrika, ktera posebno lepo štirko dela iz divjega kostanja. Ako pomislimo, da divji kostanj je drevó, ki je vsako leto polno, — zraven pa se spomnimo, da vsako leto v našem cesarstvu iz pšenice in krompirja tavžent in tavžent centov štirke napravljajo, bomo pač lahko spoznali veliko imenitnost take fabrike, ktera ljudem na tavžente vagánov pšenice in krompirja za živež prihrani s tem, da štirko nareja iz divjega kostanja. Ker pa so že znajdli tako lepo štirko delati iz divjega kostanja, smemo upati, da bojo še več znajdli in da bo še čas prišel, ko nam bojo fabrike iz divjega kostanja zdravo moko za jéd mlele, in kostanj bo postal pri nas to, kar je v gorkih deželah krušno drevó.

„Slov. Nov.“

Kukovica.

Med vsemi znanimi ticami ni nobene, da bi dajala toliko prilike praznim veram in neumnim vražam, kakor čudna tica kukovica.

Kukovica se prišteva preselivnim ticam, to je, tistim, ktere se v naših krajih pozimi preživiti ne morejo, zato v jeseni od nas pobegnejo, se preselijo v gorke kraje, kjer najdejo potrebni živež. Kukovica zapusti naše kraje proti koncu mesca velikoserpana in pride spet v začetku velikotravna, kuka pa le do konca rožnika.

Veliko je ljudi, kteri pazijo o prihodu kukovice, kolikokrat bo prvič zakukala. Pravijo, kolikokrat kukovica zakuka, toliko let bo še človek živel, kteri jo pervikrat sliši kukati spomladi. Kadar gospodar spomladi prvič kukovico sliši, pazno šteje, kolikokrat je zakukala, potem hitro šteje dnarje, ktere ima ravno takrat v aržetu, ker ima neumne misli, kolikokrat je kukavica zakukala, tolikokrat se bodo pomnožili njegovi dnarci v žepu. Kmetiški ljudje pravijo, če spomladi kukovica pogostoma kuka, pomeni dobro letino, če poredkoma kuka, pomeni pa slabo.

Kukovici prilastujejo tudi, da vreme prerokuje. Kadar kuka zvečer, pomeni, da bo lepo vreme; kadar kuka zjutraj, pomeni, da bo deževno vreme.

Nobene tice glas ni tako podoben človeškemu glasu, kakor glas kukovice. Le škoda, da nima več ko dva glasa, s kterima vedno le sama sebe imenuje, ko pravi „kuku“.

Nekteri so pisali od kukovice, da je nemarna, zanikerna tica, ktera nič ne skerbi za svojo rodbino in le druge tice nadležje mlade kukovice rediti. Drugi so pisali od kukovice, da ona tega ne dela iz nemarnosti in zanikernosti, ampak ona je tako stvarjena, da ne more jaje valiti. Njeni životek je neki tako ustvarjen, ako bi se v gnjezdo na jajce vsedla, da bi jih precej poterla in zdrobila, zato je prisiljena, to delo drugim ticam prepušati.

Da kukovica nikoli gnjezda ne naredí in jaje nikoli sama ne leže, je vsakemu znano. Ona potakne jajčica v gnjezda drugih tic, da jih valijo in potem mlade kukovice redijo. Najrajši dene jajca v gnjezdo penice, pastarice jesenice ali pa kake druge majhne tice. Kadar se tički izvalijo, jim stare tice pridno donašajo potrebnega živeža; ker je pa mlada kukovica veliko večja od drugih tovaršev, tudi več živeža potrebuje. Kaj naredí, da več dobí? Gré in pomeče iz gnjezda vse tovarše, da stari le samo kukovici

donašajo živeža, ker so tako bedasti in mislijoa, da je kukovica res njihove rodbine.

Pametne tice, varujte se kukovice!

Višnjogorski.

Glasi o cesarskem ukazu zastran učnega jezika v šolah.

III. *)

Naj spregovorim zdaj o latinskem jeziku. Ker je to jezik mertev, to je, da se ne govori nikjer več čisto, ga cenijo zlasti dan današnji nekteri malo in čedalje manj; nekterim pa se zdi za malo, da bi veljal več od gerškega, po kterem se je izgubil, iz kterega si je izposodil tako rekoč največji in najbolji del svoje literature. To je ravno nesreča, da se tehtajo reči zgolj po teoriji, da se ne praša dosti, kaj pa življenje pravi, in vendar obvelja nazadnje samo to, kar se ž njim ujema in sprijema. Vse res, da je gerščina bogateja, neizmerno bogateja, bodi si v formah, bodi si v slovstvu, in da je postal gerški narod učitelj rimskemu in vsem poznejim. Al Gerk je živel tako sam za-se; vse, kar si je omislil in izmislil, je bilo tako čisto iz njegovega jedra, tako tuje za druge ljudstva osnovano, da bi jim s svojo omiko ne bil mogel dosti škodovati, ne dosti koristiti, ako bi ne bilo vodotoča, da vodi silno moč gerškega elementa v žile in kite tistih narodov, ki se niso napredovanja branili, pa so bili, sami za se presirovi ustvarjeni, dobro njetilo, ki pa od drugod iskre potrebuje.

In ta vodotoč so bili Rimljani in so še dan današnji vkljub vsem pruskim pedantom, in zato je njihovo bitje za nas imenitnejše od gerškega. Rimljani nam se zdé sicer velikani, pa se jih ne bojimo; ne dozdevajo nam se tako tuji, kakor Gerki; njihove misli so enake ali saj podobne našim mislim, pripravne za naše razmere in za naš čas, kakor da smo si bližnja žlahta. In kakor nam, se dozdeva to vsem izobraženim narodom. Na široki podlagi rimske omike so postavili si svojo domačo; kvas latinščine je prešinil vse ude sedanjega življenja. In kakor se ne dá tajiti, da so ji pritekali prvi in najobilnejši studenci omike iz gerškega, se pa po drugi plati zopet ne more prezreti, da je bil le Rimljan universalen, da je nam edina ta universalnost pomagala, da nam je treba toraj pred in bolj soznaniti se z latinsko kulturo kakor pa z gerško.

Praša se zdaj: kaj je latinščina za nas Slovence, kako se dotika in strinja naš jezik z latinskim, kako sta si eden proti drugemu?

Latinski jezik je jezik katoliške cerkve, katoliška cerkev pa je naša národna cerkev. Pravim národna, in ta beseda mi je tu v prvem, edino pravem pomenu. Katoliška vera nam ni národna, ker jo zdaj národ terdi, ampak zato, ker si jo je že od konca sam izvolil, se je vedno stanovitno deržal, vkljub silnim nadlogam in skušnjavam, se vedno te zvestobe tudi zavedil in vse svoje mišljenje in čutenje po nji obračal, po drugi strani je pa tudi vselej v nji pomoči, zavetja, rešenja iskal in ga našel. Premislimo to malo bolj natanko. Dozdaj smo se menili premalo za to reč; nauk, ki ga bomo prejeli, je imeniten za nas in za naš jezik. Keršanstvo so jeli nam oznanovati najpred oglejski, potem pa salcburški duhovni. Slovenci se mu že iz začetka nikakor niso ustavljali; še le, ko je ob enem sirovi bavarski knez Tasilo tudi slovensko svobodo zalazoval, je pokazala se nasprotna stranka. Droh, Drodor, Samo, Avreli so odganjali novo vero le zato, ker jo je branil Tasilo, najhuji sovražnik slovenskega naroda, češ, da ni nič družega kakor zanjka tuje politike. Toda kristjani so se bili že tako pomnožili, da ni dolge to opiranje terpelo. To je bila pa tudi največja sreča za narodnost. Ko bi se bili naši očetje terdovratno starih bogov deržali, ni dvombe, da bi jih bili sosedni, kerščeni narodi:

*) Dalje iz 2., 3. in 4. lista.

Bavari, Longobardi in pozneje Franki podavili; bilo bi jih zadelo ravno to, kar Obotrite, Sorbe in Lutice. Keršanska vera pa je vverstila jih med druge njene spoznavavce; pod njenimi perutami so brez nevarnosti s tujimi ljudstvi se družili in pečali. Res, da jih je pritisnil že za rana terdi jarem nemških vladarjev, bavarskih knezov in franških kraljev, pozneje pa saksonskih cesarjev, toda posebnega preganjanja njihova narodnost vendar nikoli ni terpela; kakor druge narode bi branila bila tudi njih katoliška cerkev, prva oblast srednjega veka v duhovskih in tudi v posvetnih rečeh. Kakor je kal, je tudi zeljše. Katolištvo se je v narodu vkoreninilo in na vse strani razrastlo; iztrebivši iz sebe ajdovske vraže, se je Slovenec očistil in prerodil; sprijele ste se v njem vera in narodnost v eno jedro, obe moči ste zarastle se v eno samo nerazločljivo; prešnivši se skoz in skoz je ena drugo pospeševala in budila. Najlepše je razodevala se ta uzajemna podpora v strašnih stiskah turških vojsk. Moč vladarjev je bila takrat opešala; od njih ni dobival Slovenec nikoli prave pomoči; še manj pa so branili ga nemški vitezi, zapiraje se v grajšine gledali so mirno, kako Turek po deželi razsaja, pobijaje in odpeljeva s sabo uboge kmete, požigaje vasi in božje veže. Kaj nas je obvarovalo takrat? Zaupanje v Boga in njegovo vero ujunačilo je ljudi, da so bili s slabim orožjem kos hudemu sovražniku; zbiraje se v taborih okoli cerkv, na posvečenih tleh se bojvaje, so si bili svesti, da ne branijo le sebe, temuč tudi sveto vero, in to prepričanje je dajalo jim stotero moč in večidel zmago. Ta morija je terpela celih dvesto let, pa vendar ni končala našega naroda, marveč je zavedal se, ko je nehala, bolj živo kakor pred svoje moči in narodnosti, da je hitro v vseh rečeh napredoval. Turške vojske so mu bile kervav kerst, s katerim je iznova poterdil, kako globoko prepričan da je o resnici katoliške vere, kako tesno se je z njegovo narodnostjo združila. Pa sred vojskovanja mu je prišla druga, še huja skušnja: začela je terkati na vrata tudi njemu lutrova prekucija. Res, da so jih ji nekteri naši sinovi odperli in jo z gorečim sercom narodu priporočali, da je marsikdo omahoval, marsikdo tudi omagal. Al večina ljudstva zaverže priliznjene obete, — dobljena je nova, častitljiva zmaga. Ponosni smemo biti, da naših krivovercov niso preobračali tuji, sirovi dragonarji, kakor se je drugej pogostoma godila; luterstvu se je uperl narod sam, mogočna, prepričavna beseda škofa Krena in njegovih pomagavcov nam je zopet deželo pomirila, utrdivši vsakod staro vero, povernivši nam z njo prejno edinost v narodu. Tuja mladika ni mogla na našem drevesu ozelet. Al ta zvestoba ni ostala Slovencu prazna, brezkoristna.

Cerkev mu je obilno trud povračala, ki ga je za-njo preterpel. Njeni duhovni so mu bili vedno prvi in najbolj resnični prijatli. Oni so mu zbudili domačo literaturo, oče-divši mu jezik tujih pritisk so spisali za-nj lepo število pobožnih bukev, po njih je dobil veselje do branja in do šol. Da so naši ljudje zadnjih dvesto let kaj v kmetih, slasti pa v vertnarstvu napredovali, se ima pripisovati zgolj njihovim blagim, domačim naukom, ne pa grajšinstvu ali učenim tujim društvom; oni več zrahljali zemljo, da seme „Novic“ in koristnih bukev ne pada več na kamnitno zemljo. Naj omenim tu le častitega Pirca, ki ga saj po Gorenskem vsak gospodar pozná in hvaležno spoštuje. Tudi za posvetno literaturo to veljá. Vodnik je bil cerkven mož, pečaje se vedno z jedrom našega naroda je spoznal, kaj mu je vseč in kaj mu pridi; zato ni posnemal tujcov, in po pravici se smemo z njim ponositi, da je vtisnil mladi literaturi pečat narodnosti, tedaj pečat originalnosti. Neupelah delavnosti svojih duhovnov imamo hvalo dajati, da nam je narod čil in zdrav, priden in pobožen in za vsako delo pripraven: od nje in iz nje mu je dohajala vsa omika in mu dohaja večidel še dandanašnji.

Iz vsega tega vidimo ozko, natančno, vzajemno djansko društvo svoje vere in svoje narodnosti. Pri nas ne dá se

misliti patriotizem brez katoliškega duha; brez njega je brez sadú, jalov, zato, ker je katoliškemu Slovencu brez njega nerazumen, že zanaprej sumljiv.

Pa čemu to dolgo besedovanje? utegnejo bravci prašati. Ne zamerite, za moj namen je bilo potrebno. Zakaj? bom povedal drugo pot. (Prihodnjič dalje).

Kranjci na Horvaškem.

Spisal J. Terdina.

(Dalje.)

Med stare štejem tiste gopode, ki so se že davnej pred letom 1848 izučili in v službo pripravili; prišli so na Horvaško večidel z ženo in z otroci in s — starimi ideami, kakoršne so veljale v njihovi mladosti in na njihovem domu, ki pa niso za zdaj nikjer več dobre in tedaj tudi za Horvate ne. Da bi se horvaški naučili, so ti gospodje večidel prestari in življenje na Horvaškem se jim tako čudno, tako ptuje zdí, da vidijo in slišijo povsod le barbarstvo, nevednost in razujzdanost. Kar je dostikrat celó lepa národna šega ali kaka častitljiva in nedolžna stara navada, imajo oni za nečloveško bedarijo ali za neslano burko, ki jo je treba pred ko mogoče, odpraviti ali saj prepovedati. Za te ljudi bi človek le eno željo imel: da bi nikdar na Horvaško prišli ne bili, ker tu res nikomur ne koristijo in zraven strašno žalostno životarijo. Sicer pa ni na njih le madeža ne; v njih je še prava stara poštenost; mož-beseda jim ni prazna reč; bolj vestnih in bolj pridnih delavcov ni dobiti; pred ne gredó spat, dokler ni odločeno delo doveršeno; res, da se dosti nepotrebne popiše, vendar pa se je železni marljivosti čuditi, ki o tolikih kupih protokolov in bukev ne obupa. Zvestejih služabnikov od njih cesar nima. Zato Bog varuj! te gospode zaničevati, marveč pravim še enkrat, da je le škoda za njihove dobre lastnosti, ki bi drugej obilen sad donesle, tu pa brez uspeha ostanejo. Njihovo življenje je pač neprijetno. Iz pisarnice domú in od doma zopet v pisarnico — to je ves njih circulus. Včasí še pridejo na kak poliček piva; al pivo je na Horvaškem malokdaj pitno; tudi ni starih znanov zraven, da bi mogli z njimi vred o slabih časih tožiti in zmešani svet rešetariti, pa tudi ne prijaznega kerčmarja, ki jim je nekda v Ljubljani svojo tobakiro ponujal in mestne novice pravil. Vse jih tišči, vse jim nagaja: narod, pomagači, služabniki, ceste, vreme, zrak in pa — žena. Tako živé oni, skoraj še slabeje pa njihove gospé in otroci. V eno mer slišiš tožiti: „Bog se usmili! kaj bo začeti? Za ljudi tu kratko ne malo ni! Nimaš človeka, da bi se kaj prijazno z njim pomenil; dragina je taka, da nam bo skoraj ob suhem kruhu živeti, pa se še za dnar ne dobí, kar bi človek hotel, in kar se dobí, je vse nekako grenko, kislo, pusto, brez slaja. In kaj hočemo z ubogimi otroci! Tu ni ne prave šetnje, ne sence, ne trate, in če se človek kam popelje, kaj mu na kmetih ponudijo? — enmalo slabega vina, ki nam ga umazan jud nosi in pa k večjemu kosček červivega sira — nikjer pa ne piške, ne pečenke, ne šniceljnov, ne cvertja in celó dobrega kruha ne. Moj Bog, kaj bo začeti!“

Tako tožijo slovenske gospé na Horvaškem, mislim vse od perve do zadnje. In marsikaj je res, kar govoré. Tako, kakor se zbirajo mamke v Ljubljani in drugej pri nas, da pijo kake štiri skledice kofka skupaj in se pogovarjajo, kaj je pri sosedu novega, kako se ta ali una prijateljica nespodobno vede in sploh, kar vsaka njih skrivnega na sercu ima, kar se nikomur povedati ne smé, tako se res malokje po Horvaškem gospé shajajo; teh kratkočasnih, živih, vsevedijočih tovaršij tu ni — to se ne dá tajiti. Kdo smé tedaj našim gospem zameriti, če se jim tako močno zijá in po domu toži! Tudi je gotovo, da se nobenega horvaškega mesta naše Krakovo ne derží, da bi si mogel človek poleti in pozimi s čversto zelenjavo postreči; pa tudi Šiske ne, kjer se dobiva v 12 kerčmah vse, kar serce želí in nič dalje, kakor streljaj od

Le manjši mestnjani utegnejo biti tudi kmetovavci. Nasproti pa naj se po kmetih terpijo le taki rokodelci, ki so kmetijstvu potrebni; ker pa taki rokodelci nimajo veliko dela, ne smejo imeti učencov, kateri se pri njih ne morejo popolnoma izučiti rokodelstva.

Tudi je pred sto leti sploh ta misel veljala, da velike mesta niso za fabrike; na kmetih — so rekli — je za-nje pravo mesto, ker dobivajo marsikaj, česar potrebujejo, zlasti pa derva za kurjavo, veliko cenejše; potem morejo tudi svoje izdelke bolji kup prodajati. Tudi je dnina (lon) po kmetih zmiraj nižja kakor v velikih mestih; fabrike dobivajo cenejše delavce, in ti nimajo na deželi toliko priložnosti, zapraviti kar zaslužijo, kakor po mestih, kjer jih izgledi premožnejših ljudi zapeljujejo, ali pa se nesrečne mislijo, če vidijo druge dobro živeti, same sebe pa stradati. Le take fabrike, ki delajo reči za lišp in potrato — je mislil na priliko žl. gosp. Sonnenfels, slavni učnik državnih ved na dunajskem vseučilišču pod vladarstvom cesarice Marije Terezije — so v velikih mestih na pravem mestu, ker le tu se kupuje njih blago, ki bi iz kmetov dovaževano že zavolj vožnine moglo dražje biti.

Tako so mislili nekdanj.

Al dandanašnji se je veliko premenilo v vsem. Namesto derv se rabi v fabrikah premog, — delavce nadomestujejo parne mašine, — in delo je razdeljeno med več fabrik: ena dela samo to, druga spet samo to, in še le tretja ali peta in deseta sestavlja to, kar so vse une, pa vsaka posebej naredile. To se pa vse lože dožene v fabriških mestih, ne pa, ali saj z večjimi stroški na kmetih.

In tako vidimo dandanašnji, da se fabrike iz dežele preseljujejo v mesta in se veliko lože obnašajo. Nasproti pa tudi vidimo, da se obertnije in fabrike po kmetih nase-ljujejo, ako jim tu bolje kaže; al delavcom se zatega voljo ne godi vselej bolje, ker skušnja uči, da v takih fabrikah na kmetih delavce včasih vsakdanji živež dražji stane kakor v velikih mestih, kjer se marsiktera reč lože in cenejše kupi kakor na kmetih; na kmetih ti kerčmar kosilo večidel bolj zasoli kakor v mestu, kjer si lože cenejšo gostivnico izbereš.

Kaj tedaj, ako to reč na vse strani prevdarimo, je pravo? Po naših mislih je napčno, ako se ta poteguje le za to, da naj obertnije in fabrike bojo v mestih, uni pa za njih stanovanje po kmetih. Pravo zna biti to in uno, kakor okoljšine nanesó. Naj tu nobeden kopita ne zagovarja, po katerem bi se moglo vsigdar ravnati! Umen mož si bo že sam izvolil pravo.

Res je in tajiti se ne dá, da je za čedno obnašanje delavcov večji dobiček, ako so fabrike na kmetih, kjer se ne steka toliko različnih ljudi, kjer ni toliko malopridnih tovaršij kakor se jih najde po mestih, in tudi ne toliko skušnjav napčnega življenja.

Ali pa imajo tisti prav, ki terdijo, da po fabrikah in še celo po fabrikah, ki iz pese delajo cukr in morajo zavoljo tega blizu kmetov ali na kmetih biti, se širi spačenost po kmetih, — tega si ne upamo podpisati. Morebiti to vendar ni tako hudo, kakor nekteri mislijo, ki so vajeni, svet le skozi črne očnice gledati in ki preradi vidijo pezdri v očesu vsakega mestnjana, bruna pa v očesu svojih kmetov ne? Ne delajmo po nepotrebnem sten med mestnjani in kmeti, ker eden brez drugega dandanašnji ne more biti!

Dva draga kamna.

Neki prost kmetič pride po opravkih v hišo zlo bogatega tergovca. Ni bilo ravno zgodaj, pa gospod je še le ustal in se umival. Prijazno reče tergovec kmetiču: Oče, le vsedite se na ta-le stol in počakajte, da se umijem, potem se bova kaj pomenila. Kmetič se vsede in ogleduje perstane, ki jih je gospod s perstov snel in na mizo položil, dokler se ne umije. Dva perstana sta kmetiča posebno v

oči bodla, ker sta bila posebno lepa in se zlo lesketala. Kmetič reče: Gospod žlahen, ne zamerite, da vas vprašam: koliko veljata una dva lepa perstana? Gospod pravi: „Sej mi ne boste verjeli, če vam tudi povem. Oba veljata petsto goldinarjev.“ Kmetič se začudi in pravi: Hm, šejnekejte, lepi dnarci! Sej ni toliko zlata, pa toliko veljata!“ Gospod pravi: „Res ni toliko zlata, pa le kamenci so tako dragi, ki so v perstana vdelani — to so žlahni kamni, zato se tako svetijo. Kmetič pravi: No no, to pa že verjamem, sem že včasih slišal, da so taki kamni zlo dragi. Pa gospod žlahni, povejte mi tudi še, koliko dobička vam pa prinesejo ti-le žlahni kamni na leto? Gospod se nasmeja in pravi: E kako ste prismojeni, ki mislite, da mi morajo kaj dobička prinesiti. Perstane natakнем na perste, da se z njimi pobaham, kadar med ljudi grém.

Kmetič pravi: Tudi jez imam doma dva kamna, pa mi prinašata vsako leto čistega dobička petsto goldinarjev, da si ne veljata več ko 25 gold. oba. Gospod se začudi in pravi: Oho! kako je to mogoče?

Zdaj se pa kmetič nasmeja in pravi: Prav lahko — moja dva kamna sta malinska kamna.

Višnjogorski.

Glasi o cesarskem ukazu zastran učnega jezika v šolah.

III.

(Dalje).

Dokazano je, da je katoliška vera pri nas zares národna vera — tedaj so tudi vse šege katoliške cerkve za nas národen jezik; tista cena, ki gré domačemu, gré tedaj latinskemu — oba sta naša; katolištvo je sprijelo se z narodnostjo in latinščino s slovenščino.

Kaj pa nas uči to premišljevanje? kaj zahteva ta resnica? Rekel sem, da nam je latinski jezik národen nauk, že zato je nemogoče, ga od slovenščine ločiti. Latinski jezik pa je za nas tudi svet nauk, kakor je svet Gerku starogerški, Rusu in Serbu staroslovenski. S svetimi rečmi pa se ni šaliti; s pomočjo sedanjega gerškega se uči Gerk svoj cerkveni, stari jezik, ravno tako Rus in Serb. To je po naravi in po pravici, da se izbere tak pripomoček, s katerim se najpred in najbolj natanko visoki namen doseže. Kakor se ne moremo znebiti narodnosti, se tudi cerkve ne smemo in tudi ne tistih reči, ki jih tirja cerkev. Ta pa hoče, da znajo njeni učitelji (se vé, da se ne govori tu o prostem ljudstvu) latinski. Toraj bi se ga pri nas vsakako učiti morali, če bi se prav vlada za-nj ne menila. Ta nauk ni zgolj posveten, je tudi cerkven in zatorej tudi ni zgolj državni, je tudi národen, za nas tako rekoč privaten in personalen. Opraviti ima z njim neposredno naša narodnost — in kaj pa je bolj po pameti in bolj po naravi, kakor, da si ga prilastuje po narodno, brez spotik in ovinkov, kakor si ga prilastuje vsaka druga narodnost? Turek in Persijanec imata oba koran v arabskem jeziku, oba si ga dajeta razlagati po turški ali perzijski in nikoli ni še v glavo padlo Turku, najpred persijski ali francozki se učiti in si potem svoj koran po persijski ali po francozki tolmačiti, čeravno sta mu sicer ta dva jezika koristna in nekteremu tudi potrebna. „Was dem einen recht, ist dem andern billig“. Ko so sprejeli naši spredniki s katoliško vero latinski jezik, niso šli najpred nemški se učiti, da si s tujim jezikom latinščino raztolmačijo; s slovenščino se je dalo tudi to opraviti. In kar je bilo takrat mogoče, da bi zdaj ne bilo? Zdaj, ko nam nihče utajiti ne more, da nam je jezik za čudno hitro in lično se izobrazil. Družba vere in narodnosti nam je bila vedno na največjo korist; s ponosom se je zamoremo spominjati; zato pa nam mora tudi historična zgodba se imenitna zdeti, da se je pobratila že od konca slovenščina z latinščino sama, brez osrednika in mešetarja.

Vse to nam dokazuje pravičnost in potrebo, da se začnemo latinski jezik po domače učiti, in da jemljemo sicer tudi druge jezike v pomoč, pa še le potem, ko nam obetajo dobiček; po nobeni ceni pa ne pred, kakor jih znamo, tedaj ne v prvih šolah, kjer se mora skoz in skoz trdna podlaga osnovati, kar pa se ni nikoli še dalo in se nikoli ne bo s tujim jezikom. Človek se sramuje in žalost ga obide, viditi, kako nam je mladina zadnjih deset let v tem svetem, za nas katoliške Slovence poleg domačega najbolj imenitnem jeziku zaostala! Gola resnica je, da ne zna skoraj nobeden učenec več gladkega latinskega spisa sam sestaviti; sèm ter tje celó v najvišjih šolah treba za nemške besede latinske, vsakdanje povedati. Kako morajo terpeti učitelji v teologiji, se lahko dá misliti. Res, da se nekdanj ni zato več znalo, ker bi se bilo po slovenski razlagalo; vzrok je bil, ker se je najbolj latinščina učila, druge reči pa se v nemar puščale. Toda naj bo to, kakor hoče, potreba ostane vedno potreba. Prav je in velik napredek, da se gleda zdaj tudi na druge nauke; al zopet je resnica, da se mora latinski znati, natanko znati, že zato, ker je jezik naše cerkve in da se mora drugač učiti, kakor zdaj. Učenje pa zljajšuje ravno domači jezik in to je drugi vzrok, glas časa poslušati, dati slovenščini, kar ji po pravici in zdaj tudi po postavi gré.

Pa, izgovorivši to, vidim možake, ki se sila učene mislijo, z glavo majati, z ramami kimati, usta na zaničljiv smeh nategovati, in tobakiro odpiraje mermirati: „kaj pa da — tudi filosofijo bomo jeli tradirati po kranjski“. Tako ali enako nam govore v eno mer ti možaki. Če dokazujemo, zakaj naj se začne vse po domače razlagati, nam prejedajo besedo z neslanimi in hudobnimi opazkami, češ, da se nečemo več tujih jezikov učiti, da se mislimo s kitajskim zidom obgraditi, če hrepenimo za napredkom, nas osipljejo z ledom denunciativnega natolcovanja. Pa naj bo! Le eno se ne dá tajiti, da branimo namreč mi kakor dobri državljani cesarsko postavo, uni pa jo čertijo in gadijo. Kadar jih slišimo bahati se s svojim patriotizmom (!), nam hodijo nehotoma na misel tisti možje, o katerih je pisano, da so od zunaj enaki pobeljenim grobom, od znotraj pa — Pa pustimo jih in premišljajmo dalje: utegne li slovenščina tudi znanstveno nauku latinskega jezika pomagati?

Jezike natanko primerjati enega z drugim, je prijetna reč, za nas pa je preobširna in za namen tega spisa tudi nepotrebna. Zato nečem o specialnostih govoriti, dasi ravno so tudi dokazavne. Le nekoliko naj jih memo gredé omenim. Znano je, da spolnika (artikel) nimamo ne mi ne Latinci. Enak nam je princip deklinacije: oboji imamo različne končnice za padeže in zopet različne za posamesne deklinacije. Nemec je tega mnogo izgubil, izmed 6 padežev so mu najmanj 3 popolnoma enaki, včasih pa tudi vsi v singularu in pluralu, na pr. die Frau, die Frauen ostaja od konca do kraja. Čudno je, kako se ujema naš srednji spol z latinskim v substantivu in adjektivu. Adjektivna deklinacija nam je sploh zelo podobna, slasti v tem, da je zdaj skoraj enaka za znane in neznane reči. Zato nam ne dela tudi particip nobene posebne zabave; kar se tiče njega, ljubi naše in latinsko višje pisanje participialne konstrukcije, ki se pa nemščini slabo prilagajajo. Naš gerundi in supin ni sicer tako poln in razširjen kakor latinski, pa ga saj imamo, da nam ni težko si latinskega razjasniti. Tudi v sintaksi se nahaja marsikaj, kar se ujema lepo in naravnost s slovenščino, ne pa s kakim drugim jezikom. Toda te in take reči so vendar le bolj poveršne in unanje. Poglavitno za nas je jedro ali duša, in to je imenitno, da se strinja tudi v tem naš jezik z latinskim.

Ni mi treba dokazovati, da nobenemu narodu ni padel jezik z nebes cel in zrel; vsaki si je moral nebeški kal sam odgojiti, naravno je, da si ga je ustrojil in prikrojil vsaki po svojem življenji. Arabski in afrikanski nomadi imajo po 40 in celó po sto besed za kamelo, konja ali

eva, za hišo pa nobene ne. Vsako zvezdo poznajo po menu, pšenice in poljskega sadeža pa ne, ker se z njimi ne ukvarjajo. Drugač govore kmetje, drugač meščani, drugač kmečki in zopet drugač mestni národi. Verli mestnjani so bili Gerki, izverstvo so pečali se z obertnijami, kupčijo, z znanostmi in z vsemi tistimi rečmi, na ktere lahko, svobodneje mestno življenje prebivavce že samo napeljuje. Meščani utegnejo in morajo tudi več in bolj premišljevali, kakor kmetje, zato zasučejo misel vselej nekak po svoje, bolj po gosposki, kakor pravimo, bolj visoko in umetno, z eno besedo, jezik ostane jim abstrakten. Tak je na priliko, ravno gerški jezik, ena in tista beseda ima včasih neizrečeno veliko pomenov; besede, ki so zaznamljevale od konca zgolj telesne reči, dobile so v Atenah in drugej sčasoma dušen smisel. Vse drugač je bilo v Rimu. Ljudje so stanovali sicer tudi v mestu; to mesto pa ni bilo drugega kakor velika vas, z ozkimi ulicami, z nizkimi in lesenimi hišami. Kar je bilo obertnije in umetnosti, je bila dolgo časa v tujih rokah, domači ljudje so zgolj kmetovali brez razločka, naj že bodo patriciji ali plebejci. Stari Rimljani so bili tedaj kmečk narod, tako čverste korenine, da ne pozná zgodovina krepkejšega. Smešno je tedaj, za kaj tako posebnega rimskim vojvodom šteti, da so, premagavši sovražnike, zopet za plug prijeli. Saj je bila to splošna šega, dokler niso gerške in etruške navade domačih zadušile. Na kmetih pa niso tla za literaturo; zato jo je Rimljan še le takrat razvijati jel, ko se je zasjalo v mestu že obilno gerškega semena. Kako je pa previjal in koval svoj jezik, preden ga je nekako po gerščini olikal in ga kolikor toliko prisilil, gerškemu mišljenju se udati! Vendar le v poeziji mu je to nekoliko steklo, čisto pa mu je spodletelo v prozi, in prav, da mu je, sicer ne bi védili latinskemu jeziku za naravo in lastnosti, morali bi ugibati. Tako pa nam je odkrito, da je bil latinski jezik skoz in skoz konkreten, materialen. Besede se večidel rabijo še v svojem prvem smislu, tako tudi cele izreke in stavki; vse je telesno, da bi človek z roko zgrabil, govor se giblje kakor silna reka, jezik je podoba resnice, vès naraven, glasen, čverst in mogočen, da se ne čudimo več, zakaj se je o njegovih ukazih Rimljanu svet pred noge zgrudil. (Konec tega razdelka prihodnjič).

Kranjci na Horvaškem.

Spisal J. Terdina.

(Dalje.)

Malokdaj nas je na Horvaškem dolgočas terl; če ni bilo društva z ljudmi, nas je razveseljevala pa rodovitna in lepa horvaška zemlja; pregledovaje jo natanko na vse strani smo se kmali uverili, da ni manj krasna, kakor naša Slovenija.

Nečem govoriti o Zagorji in drugih takih zemeljskih rajih; saj tudi okoli mest ni kraj tako nepriljuden, kakor se našim neušéčnim gospém dozdeva. Kaj bo mladim nogam Maksimir predeleč, in če se o poletni soparici tudi spotiš, saj ti je mogoče, tik verta z najlepšo kapljico se okrepčati, da moreš sopet čil in dobre volje vse slasti tega prelepega sprehajališča uživati. Drugikrat se napotiš proti Ksaverju ali pa, če kaj bolj utegneš, še dalje v vinske gorice proti severju in zapadu, kjer se versté sive razvaline z belimi, bliščečimi gradovi, strinjaje stari čas z novim, zdanje življenje v stare zgodbe vpletaje. Tudi ti ne bode žal, če se včasih proti Samoboru oberneš, zrak, razgled, voda, vino, gojzd, plan, mesto in ljudje — vse ti bode veselje delalo, če le z odpertim sercom prideš in pa — če mižal ne bodeš.

Če tako na vse strani okrajino pregledaš in vse dobro premisliš, porečeš z mano vred, da ga ni na vsem južnem Slovenskem mesta, na lepšem stoječega, kakor Zagreb. Tudi okoli Varaždina se nam ni prepusto zdelo, da bi se ne bili védili kam djati. Kaj ne, Matija? V čertert ure

hoče. Nek Verhničan mi je pravil, da je večkrat „na rajži“ sred hoste na mahu spal, naslonivši glavo na kamen, ki ga je le za silo z ruto pokrtil.

Iz tega se zopet vidi pravo kmečko korenjaštvo teh ljudi, ki so od mladosti dostikrat mnogo terdega in hudega poskusili, pa se s tem uterdili, da jim še zdaj ne dá težko, če je treba za nekaj časa nadlogam in pomanjkanju se podvreči. Pa naj povem tudi neko slabost, ki se jim sèm ter tje — ne vém, ali po pravici ali z lažjo — pripisuje. Večkrat sem jih slišal hvaliti; samo nekaj bi jim imeli očitati, so mi Horvatje rekli — nekaj precej so zaljubljeni; menda ima marsikteri doma že staro „Micko“, pa zalezuje pri nas mlade „Mare“, češ, da se tako daleč ne bo lahko zvedilo. Če je kaka deklina svilen robec si okoli glave zavezala, se začne koj govoriti: „tega so ji pa že Kranjci dali“. Ena mi je sama povedala, da je dobila robec in zlate uhane od priletnega Kranjca; pa sem jo prašal: zakaj je vzela, ali ne vé, da se ne spodobi? in mi je rekla: saj bi ne bila, pa mi je tako prijazno ponujal in mi obetal, da po me pride, toda ga ni po tistem nič več sem, morebiti je umerl; hudoben mi se ni zdel! O tem se marsikaj še pripoveduje, toda raji molčim, ker ne vém, kaj in koliko je res, kaj in koliko pa izmišljeno. (Dal. sl.)

Glasi o cesarskem ukazu zastran učnega jezika v šolah.

III. *)

(Konec).

Če pogledamo na noveje jezike, na pr. na nemški in na slovenski, ne bo treba dolgo premišljevali, da spoznamo, da je uni po duhu bolj v žlahti gerškemu, naš pa ravno tako latinskemu. To ni čuda; saj je tudi naše življenje kakor rimsko, že od nekdanj kmečko še dandanašnji. Razni slovanski rodovi osnovali so deržave in nekteri prav mogočne; kje pa je v njih tisto število večjih in velikih mest, kakor so vzdigovale se v stari Grecii in se vzdigujejo v novejih germanskih deželah? Skorej vse naše večje mesta so iz novejšega časa, v katerem ne živé posamesni narodni elementi več le za-se, ločeni od drugih, ampak se družijo, mešajo in spreminjajo; popred je le poglavitni sedež vlade od ostalih selišč se razlikoval. Čehi imajo Prago z 150.000 ljudmi; od nje je pa strašni skok na 15.000 duš, ki živé v Plznu. Poljaki so se v Krakovu, pozneje v Varšavi nekako bolj naselili; Levov, Vilno in druge večje mesta so povzdignili tujci in na pol ptuji judje. Serbski Prizren in Kruševac nista imela nikdar ne 20.000 prebivavcov. Na Ruskem so bile zaporedoma največje mesta ob enem stolne, Novgorod, Kiev, Moskva, Petrovgrad. Pa vselej je berž, ko se je vlada preselila, začelo se prejno stolno mesto zapuščati in v vas spremenjevati. Moskva je podobna še dandanašnji bolj staremu Rimu kakor pa Parizu ali Berlinu.

Zato je tudi naš jezik, kakor latinski, zgolj telesen ali kmečk; ena beseda ujema se le z eno mislijo; abstraktov imamo tako malo, da jih lahko na perste soštejemo.

Iz tega se vidi, kako enaka da je duša obema jezikoma in to je vzrok, da se dá latinski jezik bolje tolmačiti z našim, kakor s katerim koli drugim. Prepričan sem, da bo vsaki to našel, kdor poskusi, kakor sem našel jez in drugi moji tovarši. Imeli smo priložnost, predstavljati Cezarja, Virgilia, Tacita in drugih po nemški in zraven po

ilirski ali pa po slovenski. Kak razloček! Po naše je dalo se vse kratko in jedrasto skoraj beseda za besedo povedati, po nemški pa je bilo ovinkov in spodtik na desno in levo; silno težko so dohajale abstrakta izvirno, konkretno misel. Zatoraj se mora zares milovati, da se je tako dolgo pri latinščini slovenska beseda zanemarjala. To se vsakako prenarediti mora! Če je bila cesarska postava za vse reči koristna in potrebna, je gotovo, da je bila še najbolj za latinski jezik. Pri nas pa je to najbolj žalostno, da se morajo stvari še le dokazovati, ki so same po sebi že tako jasne in naravne, da si jih zdrava človeška pamet drugač misliti ne more. Debelo bi gledel Anglež, ko bi mu kdo še le razkladati hotel, da se tujih jezikov najlože po angleški uči; debelo bi gledal vsak drug, ako bi mu kaj tacega se pravilo; nam pa se vse to ravno na robe zdi, da višemo nos, ako nam se dokazuje, da po nobeni ceni tujega jezika tuj jezik tako natanko ne razjasnuje kakor naš domači. To sicer razumemo, da popotovaje iz Ljubljane na Štajarsko ne hodimo najpred po ovinku na Koroško, ampak da gré pameten človek naravnost na Štajarsko. Tudi to vemo, da je smešno segati v žep okoli —. To pa nam ne gré v glavo, da mora veljati to pravilo tudi za nauke, — da je nespametno tega, kar se naravnost z domačim jezikom naučiti moremo, s tujim si iskati, dokler nam je še slabo znan ali pa celó popolnoma neznan, — da je tako učenje huda potrata dragega časa, dostikrat pa tudi mlačva prazne slame. Po moji misli bi se dalo tedaj razlaganje latinščine najboljše tako-le urediti:

- Naj se uči v prvih šolah latinski jezik le s pomočjo slovenskega, ker od konca so vsi pritkljeji škodljivi;
- naj se rabi nemški jezik zraven slovenskega še le takrat, ko ga učenci že dosti dobro znajo; ko se vidi, da utegne nauk kaj zljajšati in razjasnovati, naj se tudi naznanijo učencom in priporočujejo za privatno branje najbolj izverstne bukve, ki popisujejo rimsko življenje, vero, navade, povesti itd. Znano je, kako bogata je v tem nemška literatura;
- kolikor in kar je mogoče, pa naj se razlaga v gornji gimnazii latinski jezik po latinski, kakor smo nekdanj imeli. Vaje naj bodo obilne; toda zgolj praktične. Prestavljanje na slovenski in nemški jezik, se vé, da nikjer ne sme nehati, ker ono dokazuje, ali mladina razume original prav ali ne;
- vse, kar je imel stari sistem dobrega, naj se zopet poprime. Naj se tedaj ne menjajo vsakega pol leta učitelji; naj dobi latinščina več ur; saj jih ji lahko dá nekoliko gerščina, brez vsake škode za omiko; naj se ravná v vseh rečeh tako, da spoznajo učenci veliko imenitnost latinskega jezika, da dobé za-nj ljubezen in veselje itd.

Pred vsem pa je treba, da je poglavitna reč duh, ne pa forma. Posebno dandanašnji se mora ta resnica tem glasneje oznanovati, ker se toliko proti nji greši. Le pomislimo, kaj bi nam latinski jezik biti moral poleg in razun tega, da je jezik katoliške cerkve!

Latinski jezik je sploh že sam za-se vsakemu izobraženemu potreben, prav za prav se brez njega ne dá prava omika misliti. O tem ni dvombe; le nesreča je, da se razumeva beseda „omika“ na toliko plati. To pa se lahko reče, da je dan današnji misel vseh pametnih mož, da sam po sebi noben jezik še ni prava omika in tedaj tudi ne latinski. Človeškega uma ne izbistri še znanje latinske gramatike, tudi ne vednost kakih 10.000 latinskih besed in ravno toliko sintaktičnih pravil in pravilic, še manj pa tiste neslane hipoteze, emendacije, parallelstellen in druge enake filologične donquixotiade, ki se dozdevajo nekterim tako sila imenitne, kakor bi ne bilo brez njih izveličanja.

Saj meni se ne zdi noben človek bolj usmiljenja vreden, kakor tisti učitelj, ki, prebiraje z učenci Tacita, ne najde

*) **Popravek.** V tem spisu v 15. listu na str. 115 v 15. versti od zdalej namesto: „oni več zrahljali zemljo, da seme“ itd. beri: „oni so zrahljali“ itd. — V listu 16. na str. 122. v 2. in 3. versti odzgoraj namesto: „tedaj so tudi vse šege katoliške cerkve za nas národni jezik“, beri: „tedaj so tudi vse šege katoliške cerkve za nas národne šege, jezik katoliške cerkve je latinski, tedaj je tudi latinski jezik za nas národni jezik“.

v njem družega, kakor sèm pa tam kako „neklasično“ izreko, anakolutio ali kako drugo jezikoslovno zastavico. Po pravici tožijo ljudje, da ubijajo taki sirotljivi otrokom pamet in vse veselje za nauk, — po pravici govore, da take šole niso za današnje čase, — da so nepotrebne, da več škodovajo, kakor koristijo. Le zato omika latinski jezik vsakega, ki se ž njim prav pečá, ker mu razodene v svoji literaturi veličansko življenje rimskega naroda in v njem božjo žlahnost človeške narave. Njo nam spričujejo vse zgodbe in šege, vse postave in razmere, državne kakor privatne, vsaka žilica in udarec silnega ljudstva, vse čednosti in celó vse napake. Kdor ga trezno premišluje, mu uhajajo nehotoma iz ust besede: „To so možaki, vredni tega imena. Takih nam manjka; zato gré na svetu vse narobe“.

Veliko, neskončno veliko se zares moremo od njih učiti. Učiti se moremo pravega patriotizma, da nam je dom več kakor kruh in vse drugo na zemlji, in narod več kakor vsakteri dobiček; — učiti se moremo svobodnega duha, da spoštujemo staro, če je dobro, da pa ne bojimo se nikakoršnega napredovanja, da se marveč po poštenih potih vsakod in vsigdar in na vso moč za-nj poganjamo; — učiti se stanovitnosti, da imamo v sebi karakter in svoje prepričanje in mu ostanemo zvesti do zadnjega hipa, vkljub sitnostim in nadlogam; — učiti se pravega moštva, da branimo pravico in resnico, če tudi ni upanja plačila, če se tudi komu zamerimo ali kaj terpeti imamo; — učiti se moremo iz orijskih rimskih izgledov še sto in sto drugih reči, ki so nekaj tudi med nami bile, pa so žali Bog! zginile in jih pogrešajo v največjo škodo ljudstva in države.

Poglavitna potreba je tedaj, spoznati rimski narod; to spoznanje daje omiko. Latinska gramatika in druge forme pa so le pripomoček; res, da že zato spoštovanja vreden, ker bi nam bilo brez njega nemogoče, namen doseči; toda pripomoček ima svojo ceno le zavolj namena in po namenu, ne pa sam po sebi.

Žalostna resnica je, da se malokje na to porajta! V mnogih šolah veljá forma več kakor duh, — v mnogih pa veljá forma vse in duh celó nič. Toda čas napreduje. Ni dvombe, da nam prinese pred ali pozneje tisto dobo, ko bo filologija zopet prva dušna kopelj, po kateri bodo naši mladenči hrepeneli in jo s serčno slastjo uživali in nam odrastli zdravi in krepki deželi na čast, sebi v slavo in v blagor svojemu narodu. J. Terdina.

Kratkočasno berilo.

Kaj je Vilčekov Drašek vidil po svetu.

(Konec.)

Čez malo dni kima proti velikemu mestu. Za njim primaha neki gospod, ki ga bara rekoč: Dečko! kamo je tvoja pot? — Hm! ljubi gospod! grem po svetu iskat sreče. Povejte mi, kaj je posebnega v totem mestu?

Pač dosti, ljubi moj! — reče gospod — to ti je čudno mesto. Tukaj boš vidil turn, ki ne stoji na zemlji; drug pa je tako velik, da nima v mestu prostora; postavili so ga zunaj mesta; tukaj je pošta, pa kónj nima.

Tristo medvedov! — si misli Drašek — pač mi ni žal, da sem šel od doma — koliko čudnega vidim in najdem po svetu!

Ko pride do mestnih vrat, zmakne svoj mastni klobuk z glave; mislil je, da ga v mestu ne sme na glavi imeti, zakaj oče so mu večkrat djali, kadar kje srečaš kakega gospoda, imaš čedno klobuk povzdigniti; tukaj pa, kjer so sami gospodje, ga celó ne smem, si misli, obdržati na glavi.

Komaj stori deset korakov, kar vidi dve košati gospé, ki ste ko lajta se kotale proti njemu. Viditi ju ves plah zajavče: Joj meni! to pa že ne bo dobro; to so znabiti take babe, ki druge jejo, kakor so mi rajni oče večkrat pripovedovali; drugač bi ne mogle tako debele biti. Trepe-

taje se oberne z obrazom proti zidu, da ju ne vidi; strah bi ga bil skoro zgrudil na kamenji.

Ko se malo oddahne, gré po velikih ulicah v mesto. Zdaj pride do štacune, kjer je nad vratami visela krinolina. Hote le! — se ustavi in premišluje, čemu vendar ta reč more biti. Misli in misli, kar jo izmisli rekoč: Jo že imam; skoro bi je ne bil zadel. Rajni oče so nam otrokom večkrat pravili od krivih ver, ki se najdejo po širokem svetu. Najberž je ta hiša tempelj takih krivovercov, ker zvon visi nad vratami. Še bolj pa ga je v teh mislih poterdila množica, ki jo je vidil ven in noter hoditi. Stopi tedaj malo bliže, vzdigne svojo leskovo palico, pa rahlo poterka na krinolino, da bi slišal, kaki glas ima toti zvon. Ali nič ne sliši. Se vé da — reče sam sebi — da nič ne slišim, ker sem druge vere; samo univerci slišijo njegov glas.

V mestu ostane Drašek več dni. Celo mesto obhodi in vse pregledava tako verno, da so ga že oči bolele. K sreči najde nekega znanca v mestu, ki mu pokaže apoteko, kjer bo dobil kak lek za svoje bolne oči. Apotekar mu dá v majhnem kozarčku neke kapljice vode, ktere je moral plačati prav osoljeno. Jezen se potegne proti vratam, da je toliko dnarja dal za tako malo reč. Apotekar mu za slovo po latinsko šterbenkne: servus!

„Servus — servus“, — kaj je to? — premišluje čmeren. Drago sem plačal toto nesnago, in še me morebiti za norca ima? Naravnost gré do šol, kjer je vidil enega dné pred dijake priti iz šole. Tam se postavi in poterpljivo čaka pri vratah, dokler ura bije enajst, in se mladenčev vsiplje na ulico, ko bčelic iz koša.

Vi gospod! — reče Drašek pohlevno enemu zmed dijakov — povejte mi, lepo prosim, kaj se pravi po slovensko „servus?“

Dijak se nasmeja rekoč: Ti si norec!

Da bi ga štakori pojedli! — reče Drašek — saj sem vedil, da me ima za norca. Od jeze zaškriplje z zobmi in se oberne nazaj k apotekarju.

Sem že nazaj tû — se zadere prek praga stopivši — kako ste mi maloprej rekli? Jaz sem „servus?“ Jaz ne servus, vi servus, še enkrat servus, in še tretjokrat servus — verže glažek z vodo na tla in odide.

Ti me boš že pomnil gerdi servus! — mumlja gredé sam seboj, kdaj si imel z mano kaj opraviti.

Naveličal se je Drašek vsega po svetu; močno ga je razkačilo to, da mu ljudje pravijo, da je „servus“ — zato jo potegne sopet proti domu, kjer je bratu povedal vse čudovite reči, ki jih je vidil po svetu. „In če že imam servus biti, sem raji servus doma, kakor pa pri tujih ljudeh. Da bi zato hodil po svetu in trosil dnar za norca v ptujem jeziku, ostanem raji doma, kjer me norec saj nič ne košta.“

Fr. Šrol.

Dopisi.

Od marburške okolice 20. aprila. Popotovaje nedavnej od Posavinja na gornje slovenske krajine došel sem v okrožno mesto Marburg, v katerem že nisem bil mnogo let. Kako sem se čudil novemu pogledu! Popotniku stopivšemu iz kolodvora naproti lesketajo novopostavljene hiše, krasne prebivališča bogatih mestnjanov. Kjer pred malo leti bila je gola ledina, stojé dan današnji lepe visoke hiše, gostivnice, kavarne, veselišča, ter odmerjajo se neprestano nove stavišča, gradijo se nove stavitve, povstaja „Nov Marburg“. To vidimo na vzhodni strani, v sosesčini bližnje železnice; gredé pa dalje po graškem predmestju v notranje mesto vgladati je tudi tam mnogo prememb. Ozaljšana dostojno je stolna cerkev, prostolepo je poslopje knezoškofovo, prenačene pa pomnožene so javne učilnice in mnoge stare hiše v goposki ulici ter na velikem tržišču. Odlikujejo se tudi brojne tergovske prodajavnice; prave izložbe so mnogoterega lepega blaga. Razložito vendar opisati, kar